

Han Bijvoet

“Op weg naar zijn werk - hij was bezig aan de wandschildering in de kathedraal St. Bavo - voelde hij zich onwel worden. Een paar weken later kwam het einde. Verdriet was ook hem niet bespaard gebleven. Hij verloor zijn vrouw, hij verloor een zoon, maar, gesteund door zijn rotsvaste geloof, wist hij dit alles te verwerken.”, aldus de Haarlemse kunstenaar Mari Andriessen in een In memoriam in het Haarlems Dagblad (van 20 oktober) bij het overlijden van Han Bijvoet op 18 oktober 1975, dit jaar 40 jaar geleden.

Henricus Alphonsus Bijvoet, geboren op 14 februari 1897 in Amsterdam, was een veelzijdig kunstenaar. Hij tekende en schilderde, beeldhouwde en was pentekenaar, fresco- en glasschilder. Daarbij hadden religieuze onderwerpen zijn voorkeur. Hij kreeg daarom ook regelmatig opdrachten van parochies en het bisdom. En hij was werkzaam tot aan het eind van zijn leven, zoals we konden lezen in zijn necrologie in de krant.

Hij maakte voor de Bavokathedraal tal van figurenrijke wandschilderingen, waarvoor hij gewoonlijk geen modellen gebruikte: “Ik hoef niet naar de natuur te kijken, want die heb ik in me.” Bijvoet wilde geestverheffende kunst maken, voor iedereen verstaanbaar. Hij meende ook dat “de schoonheid de mens tot godsdienst voert”. Het moest de mens als het ware opstuwen naar het verhevene. Kunstschilder Kees Verwey zei over hem: “Hij voelt zich als een stuk glas, dat het licht van de hemel doorlaat.”

De middeleeuwse kunst en die uit de vroege renaissance in Italië, zoals van Fra Angelico, vormden zijn voornaamste inspiratiebronnen. In het werk van Bijvoet is tevens de invloed van de Beuronerschool in voelbaar. Deze kunstschool werd in 1868 gesticht door de Benedictijner monnik, schilder en beeldhouwer Peter Lenz (1832-1928) in de Abdij van Beuron (Sigmaringen). Het streven was een nieuwe kerkelijke kunst

te bevorderen, die aansloot bij de oudere vormenspraak en wel in een zeer gebonden compositie. De invloed van Beuron was indertijd groot en heeft de kerkelijke schilderkunst in nieuwe banen geleid. Jan Stuyt, hoofdopzichter van de kathedraal, was overigens een groot voorvechter van deze Beuronerstijl. Typend voor Bijvoet is nu dat hij aspecten van verschillende stijlen, conventies en technieken wist te assimileren tot een geheel eigen vorm van eigentijdse religieuze kunst.

Bijvoet in ons bisdom

Enkele bekende kunstwerken van Han Bijvoet in ons bisdom zijn:

- De achterwand van de Genadekapel O.L.V. ter Nood (Heiloo) toont hoe de mensen - gebroken, armzalig, ziek en geketend en getekend door het
- Op 15 augustus 1945 bij gelegenheid van het 40-jarig priesterfeest van

leven (rechts onder) - door de engelen worden ontvangen ‘in paradysum’. Hen worden de handen gewassen en ze worden in nieuwe kleren gestoken (links onder), om vervolgens in processie naar de Heilige Maagd Maria te gaan, die hen ontvangt en verder verwijst naar Jezus (centrale gedeelte), die hen wijst op de tafel, het hemels gastmaal, waarachter God de Vader uitnodigend heeft plaatsgenomen. Verder zijn de zijwanden van de kapel versierd met Bijbelse scènes uit het leven van Maria en de Mariale liturgische hoogfeesten. Han Bijvoet beschilderde de achterwand in 1941; de overige schilderingen van zijn hand in deze kapel zijn tien jaar ouder.

pastoor Van Noort kreeg hij van de parochie en parochianen de beschrijving van de apsis van de parochiekerk O.L.V. Hemelvaart (Heemstede) geschonken. In het midden is de Heilige Drie-eenheid afgebeeld, Maria aan de linkerzijde opnemend. Rechts treden figuren haar tegemoet, die reeds vóór haar in de hemel waren: Jozef, Joachim en Anna en Johannes de Doper. Het geheel speelt zich af in wat Bijvoet in zijn schetsen noemde: "een bloeienden tuin, de altijd groenende lusthoven van het Hemelsch Paradijs". Ook boven twee zijaltaren, links en rechts, twee fresco's: bij het Maria-altaar de geboorte van Jezus (met de aanbedding van de herders) en bij het Jozefaltaar het heilig huisgezin (in de timmerwerkplaats). Deze kwamen wat later gereed.

- De kathedrale basiliek St. Bavo (Haarlem) is vol van Bijvoet. Na vijf gebrandschilderde ramen voor de Pietakapel in 1925 volgde in 1931 het kolossale Mariaraam voor de noordelijke transeptarm. Toepasselijk, want het noorderportaal is traditioneel aan Maria gewijd. De vijf langgerekte glasstroken met de vele scènes en afbeeldingen herinneren aan het romaanse raam bekend als *Notre-Dame-la-Belle-Verrière* in de kathedraal van Chartres. Maria is op haar raam omringd door evangelis-

ten, Latijnse kerkvaders en scènes uit het Nieuwe Testament. In tegenstelling tot Dibbets gebruikte Bijvoet hier veel blauwen, toch al de kleur van Maria, maar volgens hem ook passend bij het koele noorden. Architect Cuypers was er eigenlijk niet zo over te spreken, hij zag liever veel wit getemperd licht in zijn middenschip en transepten. Vijf jaar later kwam Bijvoets zuidertranseptraam klaar. Dit zogeheten Christusraam verschilt in stijl en uitvoering van het Mariaraam: de figuren zijn expressiever en beweeglijker. Het raam toont Christus te midden van de vier oosterse kerkvaders, Johannes de Doper en de vier grote profeten. De kleur van de zuiderzon is gevangen in het gebruik van goudgeel met rood en groenen en paarsen. De beide transeptramen vormen binnen zijn omvangrijke oeuvre het 'magnum opus'. Op de zijwanden van de kerk veel afbeeldingen van bijbelse verhalen. Verder beschikt onze kathedraal over drie vaandels naar ontwerp van Bijvoet, die in het nieuwe museum van de kerk te bezichtigen zijn. Bijvoet ontwierp ook de kruiswegstaties van de kathedraal.

- In de kapel van Warmond, onderdeel van het tot 1967 in gebruik zijnde grootseminarie van ons bisdom hingen kruiswegstaties van Bijvoet, getekend in krijt en inkt, welke hij maakte in 1957.

- In de refter van de St. Adelbertabdij in Egmond heeft Bijvoet de scène van de kruisiging van Jezus (naar het Johannesevangelie) afgebeeld, met Maria en de leerling die Hij het meest liefhad.

Bijvoet begon in de laatste jaren van zijn leven aan de decoratie van het boogvlak boven de zuidelijke koortoegang van de Bavokathedraal: de Verheerlijking op de Berg Thabor. Dit visioen is onvoltooid gebleven. Han Bijvoet werd tijdens de uitvoering van het werk in de Mariastichting opgenomen en overleed daar enige tijd later. Hij werd begraven in het familiegraf in Bloemendaal. <

Eric van Teijlingen
Michel Bakker

